

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060308

DOM
2017-10-16
Stockholm

Mål nr
M 3451-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-03-22 i
mål nr M 3837-16, se bilaga A

PARTER

Klagande

K R

Ombud: S U

Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

SAKEN

Dispens för bryggdäck och muddring samt föreläggande att ta bort bryggdäck m.m.
på fastigheten X i Mariestads kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd.
 2. Mark- och miljööverdomstolen upphäver Länsstyrelsens i Västra Götalands län föreläggande den 24 augusti 2016, ärende nr 515-35061-2015, att ta bort bryggdäck och återföra muddermassor m.m.
 3. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet i övrigt.
-

Dok.Id 1367289

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

K R har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja länsstyrelsens föreläggande. Han har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, om domstolen anser att åtgärderna kräver dispens eller tillstånd, ska bifalla hans ansökan vid länsstyrelsen. **K R** har i vart fall yrkat att domstolen ska begränsa föreläggandet till att avse rensningsmassor om högst fem centimeter och den del av bryggdäcket som inte motsvarar den brygga som fanns före 1970.

K R har, utöver det som framgår av mark- och miljödomstolens dom, anført att han från vattenområdet tagit upp och runt viken placerat ut massor till en höjd om högst fem centimeter samt att den mängd massor som ska återställas inte har redovisats tillräckligt tydligt i länsstyrelsens föreläggande.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Målet kan, med stöd av 22 § tredje stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden, avgöras utan att länsstyrelsen fått tillfälle att yttra sig.

Enligt länsstyrelsens föreläggande daterat den 24 augusti 2016 ska **K R** vid äventyr av vite utföra vissa åtgärder på fastigheten X i Mariestads kommun. Av föreläggandet framgår att åtgärderna ska utföras endast under tidsperioden 15 juli–31 augusti så att lågvatten råder och så att fågellivet inte störs. Någon sista tidpunkt för när åtgärderna ska ha utförts framgår inte. Eftersom föreläggandet inte tydligt anger vid vilken tidpunkt, dvs. vilket år, eller inom vilken tidsfrist åtgärderna ska vidtas, ska föreläggandet upphävas.

När det gäller **K R** överklagande i övrigt ansluter sig Mark- och miljööverdomstolen till mark- och miljödomstolens bedömning att åtgärderna kräver dispens från strandskyddet och att muddring eller rensning i vattnet kräver tillstånd enligt forskrifterna för naturvårdsområde sjön Östen. Mark- och miljööverdomstolen anser också – i likhet med mark- och miljödomstolen – att det inte finns förutsättningar

att meddela strandskyddsdispens för åtgärderna eller att ge tillstånd till muddringen.
Mark- och miljööverdomstolen avslår därför överklagandet i dessa delar.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, tekniska rådet Bengt Jonsson samt hovrättsråden Birgitta Bylund Uddenfeldt, referent, och Malin Wik (deltar ej i beslutet om prövningstillstånd).

Föredragande har varit Lena Lidmark.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-03-22
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 3837-16

KLAGANDE

K R

Ombud: S U

MOTPART

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västra Götalands läns beslut 2016-08-24 i ärende nr 521-39954-2015 och 515-35061-2016, se bilaga 1

SAKEN

Dispens för bryggdäck och muddring samt föreläggande att ta bort bryggdäck m.m. på fastigheten Mariestad X

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet, dvs. ändrar inte länsstyrelsens beslut.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Västra Götalands län avslog den 24 augusti 2016 ansökningar från K R om

- a) dispens från strandskyddsbestämmelserna för ett bryggdäck och muddring samt
- b) ansökan om tillstånd enligt föreskrifterna för naturvårdsområdet sjön Östen för muddring

allt på fastigheten Mariestad X.

Länsstyrelsen förelade samtidigt, vid vite av 50 000 kr, K R att utföra följande åtgärder på fastigheten Mariestad X.

1. Ta bort bryggdäck från strandskyddsområdet och naturvårdsområdet.
2. Muddermassor som lagts upp från och med 2013 och som markerats på bifogat flygfoto från 2014 ska återföras till vattnet i kanalen. Det motsvarar ett skikt på ca 20-30 cm några meter ut från kanalkanterna. Marknivån utmed kanalen efter borttaget av muddermassor ska vara densamma som omgivande gräsmarker. Efter återställandet ska kanalkanterna ner mot vattnet vara svagt sluttande.
3. Åtgärderna i punkt 1 och 2 ska utföras endast under perioden 15 juli - 31 augusti så att lågvatten råder och så att inte fågellivet störs.

Slutligen beslutade länsstyrelsen att K R senast två veckor efter det att åtgärderna i punkt 1-2 ska vara färdiga, ska skicka in bilder till Länsstyrelsen som styrker att föreläggandet utförts på ett tillfredställande sätt.

YRKANDEN M.M.

K R har yrkat att Mark- och miljödomstolen undanröjer föreläggandet att ta bort bryggdäck och återställa muddermassor i den omfattning som angivits i beslutet. Han har vidare gjort gällande att muddringen och bryggdäcket inte kräver dispens eller tillstånd men i andra hand yrkat att han ska medges dispens och tillstånd.

K R har åberopat vad han anfört vid länsstyrelsen samt tillagt följande. Orsaken till att den nya bryggkonstruktionen anbringades på platsen under 2013 - 2014, var att underlätta för besökare och friluftsliv att kunna besöka platsen framförallt för fågelskådare och övriga vandrare utan risk att risk för allvarlig skada

uppkommer. Den tidigare mindre bryggan har varit kraftigt förfallen och i stark förruttnelse, varför den ersatts med nuvarande brygga. Då området har ett stort friluftsintrasse, självfallet i första hand för djurlivet men även för besökare, har den tidigare bryggan utgjort en fara för såväl besökare som för djurlivet. De gamla fundamenten till den tidigare kraftigt förfallna bryggan framgår av foton i ärendet. Han har ingivit och åberopat fotografier i ärendet i avsikt att styrka de faktiska förhållandena.

Den aktuella platsen har genom hävd och sedvänja varit föremål för stort friluftsintrasse och det har varit ett allmänt önskemål från bygdens folk att kunna uppgradera platsen så att den kunde utnyttjas på samma som skett under över etthundra år. Även om området är skyddat som strandskyddsområde och naturvårdsområde, är frekvensen av besökare med ett öppet och lämpligt friluftsliv inte uteslutna från området, även om omfattande hänsyn skall tas till det aktuella djurlivet på platsen. Då fråga enbart är om en ny brygga som ersatt den på platsen tidigare befintliga kraftigt förfallna brygga, föreligger särskilda skäl att ej förelägga honom att ta bort bryggdäcket. I det fall att en sådan bedömning förutsätter ett medgivande av dispens görs gällande att med hänvisning till de faktiska omständigheterna och vid en avvägning av de olika intressen och platsens utseende, föreligger skäl att meddela dispens enligt punkterna 1, 3 och 5 med innebörd att särskilda skäl är tillämpliga.

Det som Länsstyrelsen rubricerat som "muddring" är av betydligt mindre slag och fråga snarare är om rensning av kanalen. Sådan rensning har löpande utförts under i allt fall tvåhundra år och är nödvändig för att såväl bygdens folk som besökare skall kunna besöka kanalen under vintertid och övriga årstider, som skett under lång tid. Kanalen breddades år 1964 av den tidigare ägaren. Därefter har kanalen rensats kontinuerligt. Bl.a. har militären rensat den på 1980-talet. Även av miljö- och naturvårdsskäl har rensningar varit nödvändiga. I denna del görs gällande att de rensningar som utförts löpande när kanalen har riskerat växa igen och därigenom innebära en omfattande skada på djur- och fågelliv, innebär inte någon störande funktion utan är istället en naturlig del av landskapsbilden.

Särskilt väsentligt är att konstatera att den sedan flera hundra år befintliga kanalen har riskerat att växa igen på grund av vass och andra döda växtmassor som fastighetsägare runt sjön Östen inte längre tar upp i samband med att växtmaterial slåtts och blivit flytande i Östen. I det fall att denna situation hade fortsatts, hade sjön Östens fågelliv och även för fiskar och andra arter som finns i sjön, möjligheten för dessa arter definitivt försämrats för att kunna överleva och att området också efterhand hade blivit en betydligt sämre plats ur såväl strandvårdssynpunkt som naturvårdssynpunkt. I första hand görs därför gällande att på motsvarande sätt som avseende bryggdäcket att den rensning, sålunda ej muddring, som utförts inte är otillåten och kräver heller ingen dispens eller annan tillåtelse från Länsstyrelsen eller annan myndighet. I det fall om åtgärden omfattas av tillståndskrav görs gällande att särskilda skäl föreligger med åberopande av vad som motsvarande angivits beträffande bryggdäcket att meddela dispens för åtgärderna.

Länsstyrelsen har yrkat att Mark- och miljödomstolen ska avslå överklagandet och vidhållit sitt ställningstagande i det överklagade beslutet.

Länsstyrelsen har anfört bl.a. följande. Länsstyrelsen har i det överklagade beslutet redogjort för anledningarna till att det är dispens- och tillståndsplikt för bryggdäck och muddring. Länsstyrelsen har också noggrant motiverat skälen för att neka dispens och tillstånd. Länsstyrelsen anser att överklagandet i huvudsak inte tillför några nya skäl som inte Länsstyrelsen redan bemött i det överklagade beslutet. Enligt föreskrifterna till naturvårdsområdet är både rensning och muddring förbjudet utan Länsstyrelsens tillstånd. Således är det inte avgörande huruvida den utförda åtgärden är en rensning eller en muddring. Länsstyrelsen har redan visat på att naturvårdsområdets skötselplan inte ger utrymme för rensning och i övrigt finns inte heller några andra belägg för att det skulle vara fråga om en kanal som funnits oavbrutet under så lång tid som tvåhundra år. Länsstyrelsen har bifogat kartbilder från 1870-talet samt 1950-talet på vilka ingen kanal på den aktuella platsen är synlig.

K R har genmält bl.a. följande. Vad som tidigare anförts i överklagandet, vidhålls i sin helhet. Länsstyrelsen framför nu en ny tolkning av regelverket vilket inte tidigare redovisats. Sålunda hävdas nu att i begreppet "muddring" ingår även en

betydligt mindre åtgärd, benämnt "mindre rensning". Detta innebär en bortrensning av skräp och döda växter för att såväl djurliv som vattenliv skall kunna fungera. Det vidhålls att en sådan åtgärd är tillåten eller i allt fall uppfyller förutsättningarna för dispens, om så befinns nödvändigt.

Han har inte fått del av föreskrifterna för naturvårdsområdet i samband med att naturvårdsområdet bildades. Vetskap om detta fick han först i samband med Länsstyrelsens tillsyn. På länsstyrelsens sändlista från 94-06-30 finns hans namn angivet. Han vidhåller dock att han inte delgivits beslutet om att det aktuella markområdet ingått i naturvårdsområdet och det framgår inte heller av sändlistan vad som skall ha översänts eller på vilket sätt ett sådant översändande skall ha skett. Sammanfattningsvis görs gällande att den omständigheten att det inte är bevisat att han fått del av beslutet att det aktuella området ingick i beslutet om naturvårdsområde, dels förhindrar Länsstyrelsens möjligheter och rättigheter att redan i detta skede besluta om vite och dels att särskilda skäl måste anses föreligga att bl.a. bevilja honom dispens i enlighet med vad som tidigare redovisats.

Mark- och miljödomstolen har den 3 mars 2017 hållit sammanträde och syn i målet.

DOMSKÄL

K R har sökt strandskyddsdispens i efterhand för ett bryggdäck och muddring samt tillstånd enligt naturvårdsområdets föreskrifter i efterhand för muddring. Han har dock i första hand gjort gällande att de vidtagna åtgärderna inte omfattas av dispens- eller tillståndsplikt.

Strandskyddsdispens

Inom ett strandskyddsområde är det enligt 7 kap. 15 § miljöbalken bl.a. förbjudet att uppföra anläggningar så att de hindrar eller avhåller allmänheten från att vistas i ett område som tidigare var tillgängligt (p.2) och att utföra åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter (p.4). Enligt 7 kap. 18 c § miljöbalken kan dispens från förbuden i 15 § ges i det enskilda fallet, om det finns särskilda skäl.

Den nytillförda bryggan har ersatt en förfallen brygga och – såvitt framkommit – gjorts påtagligt större än de bryggor som tidigare funnits på platsen. Det är inte visat att det oavbrutet funnits en brygga på platsen alltsedan mitten av 1970-talet. Domstolen delar därför länsstyrelsens bedömning att det inte rör sig om en ersättningsbrygga utan att bryggdäcket är att se som en ny anläggning som uppförts inom strandskyddsområdet. Bryggdäcket är stort och ger en privatiserad känsla, vilket i sin tur riskerar ge en avhållande effekt på friluftslivet. Det torde även påverka djur- och växtliv negativt. Uppförandet av bryggdäcket är därmed att se som en dispenspliktig åtgärd.

K R har bl.a. gjort gällande att den åtgärd som länsstyrelsen bedömt som mudd-ring av kanalen, snarare ska ses som en enklare form av icke-dispenspliktig rensning av döda växter m.m. Iakttagelserna vid syn på platsen styrker emellertid länsstyrelsens bedömning att vattenspegeln breddats betydligt och att arbetena påverkat intilliggande betes- och slättermark. Åtgärden riskerar att förändra livsvillkoren för platsens djur- och växtliv. Det är därför uppenbart en dispenspliktig muddringsåtgärd.

Som särskilda skäl för dispens har åberopats tre av de särskilda skäl som återfinns i den uttömmande listan i 7 kap. 18 c § miljöbalken. K R har anfört att särskilda skäl för dispens för de utförda åtgärderna föreligger då området redan tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften (p. 1), att området behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området (p.3) samt att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området (p.5).

Utförda åtgärder berör Natura 2000-område, naturvårdsområde för sjön Östen och Ramsar-område. Området har ett rikt djur- och växtliv samt ett utbrett friluftsliv. Föreliggande naturvärden gör att det inte kan anses förenligt med strandskyddets syfte att bevilja dispens (se 7 kap. 26 § miljöbalken). Tilläggas kan att området absolut inte saknar betydelse för strandskyddets syften och att sökt dispens inte syftar till att tillgodose något angeläget allmänt intresse.

Tillstånd enligt föreskrifterna för naturvårdsområde sjön Östen

Muddring och rensning inom naturvårdsområdet är åtgärder som enligt föreskrifterna kräver tillstånd från länsstyrelsen. K R har bl.a. gjort gällande att han inte

delgivits föreskrifterna för naturvårdsområde och att han handlat i god tro då han endast har velat underlätta för bygdens folk samt att kanalen kontinuerligt har rensats av tidigare fastighetsägare. Såvitt framgår av handlingarna har dock K R underrättats om beslutet om naturvårdsområde med tillhörande föreskrifter. Oberoende av vad K R känt till gäller dock att alla och envar är skyldig att underrätta sig om gällande lagar och regler. Vad gäller frågan om tillstånd kan konstateras att muddringen inte är förenlig med naturvårdsområdets syfte och skäl att meddela tillstånd saknas.

Föreläggandet om återställande

Då åtgärderna saknar såväl dispens som tillstånd och varken dispens eller tillstånd kan lämnas, har länsstyrelsen haft fog för att ingripa med ett vitessanktionerat föreläggande om rättelse enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken. Vad gäller hur mycket massor som ska tas bort kan detta inte anges med millimeternoggrannhet. Vad länsstyrelsen angett får dock anses skäligt. Föreläggandet är därför inte mer ingripande än vad som behövs. Vitesbeloppet är inte oskäligt högt med hänsyn till omständigheterna i målet.

Mot bakgrund av ovanstående ska överklagandet avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 12 april 2017

Göran Stenman

Gunnar Barrefors

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Stenman, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Barrefors. Föredragande har varit beredningsjuristen Carolina Bergholtz.